

ЗЕМУНСКИ ГЛАСНИК

Земунски Гласник излази Недељом у јутру. Цена му је годишња 5 зорини у банкнотама заједно с поштарином или достављањем у кућу. За предбројнике у Србији стане литг овај дукат цесарски с поштарином. За Босну, Херцеговину и Стару Србију 60 гроша турских, ван турске поштарине, коју предбројници сами имају плаћати.

Број 37.

Предплату на Земунски Гласник прима из Аустрије Сопронова печатња у Земуну, из Београда и унутрашње Србије г. Велимир Валожић у Београду. Предбројници из Босне, Херцеговине и Старе Србије предброје се у плаћеним писмима код управе вилајетске печатње у Сарајеву. Без новаца никакве се не уважавају и ручбине.

Шта је радња?

Свесна и поштена радња чини, да је човек оно, што јесте, а не животиња, јер рекох, свесна и поштена радња. Види се дакле, да је свест и поштење прво. То је услов корисној радњи.

Код нас се множе трговци и занатлије. Но и данас још шиљу многи оцеви своју децу у школу, не да што науче, да себе изобразе, па да могу занат или трговину поштено и свесно радити, него да им дете буде „господин.“

Сваки је могао лако увидети, да човеку у ма каквој радњи треба пре свега науке, да би му рад од користи био. Тако је исто могао сваки лако увидети, да су многи људи дошли до тога убеђења тек онда, кад су изгубили све имање своје и своје лепо име.

Код нас је Срба све скоро још у повоју. С тога је данас најпотребније говорити о свакој струци радње и душевне и телесне, како би свакој правац дали, како би свака радња од користи била овоме, који је ради, и ономе за кога ради, т. ј. народу.

Књижевност наша почела се мало живље мицати. У неким струкама књижевности прилично смо и до терали. Али на жалост немамо књига за трговце, за занатлије, немамо књига за оне, који подижући себе крепе и подижу народ.

Мени је таква књига дошла до руке. Та је књига доживела многа издања у Америци, у Инглеској, па и код других народа. С тога сам рад по тој књизи проговорити коју о тој ствари, која је јаким камен у темељу друштва зграде.

Хоћемо сад да говоримо о радњи. Прво пам је питање дакле: шта је радња?

Радња се може разумети као неко занимање, и озбиљнији посао за разлику од предузећа, која нису од никакве користи. Обично, по здравом разуму, значи радња занимати се стварима, где ћемо се користити, где ћемо што добити или себе усавршити. Има људи, који употребљују то име радња и за свакидањи посао, т. ј. за посао, који данас или сутра раде. Али ако ћемо строго узети, радња означава само онај посао, где је пажња и способност потребнија од телесне снаге. У таквој радњи више се ствара, него што се телом издире.

Човека сачињава душа и тело. Човек има у себи и душу и тело. То двоје, разум и тело, долазе често у сукоб. Човек, као такав, има своје потребе. Њих ваља задовољити, подмирити. А то је циљ свакој радњи.

Знати читати и писати, то бистри и отвара увиђавност човеку. Човек од радње, он је и земљедлац и занатлија. Он прибавље све, и оно што тело потроши, и оно с чиме се тело кити.

Научењаци прибављају хране души. Сад чији је већи задатак, научењака или трговца, и чија је радња важнија по друштво, и да ли је душа узвишенија него тело, то су све празна питања. И једно и друго нужно је, да човек може живети на свету. Тело без душе, то је лешина, душа без тела, то је сен. С тога да би задатку и опредељењу човека одговорили, треба се толико исто старати за тело, колико и за душу. И на душу и на тело ваља једнако добро пазити, ако хоћемо, да смо господар своје воље, своје радње.

Душа и тело стоје једно према другом, као муж и жена. Догађа се да слабији пад јачим влада, али је најбоље у кући, кад је споразумење, кад се заједнички ради, кад не влада један над другим.

Шта је права и најважнија циљ радње?

Права и најважнија циљ радње јесте — благостање? Стећи имање не важи толико. Главно је, своје потребе подмирити. Радња је извор благостању и срећи. Кад човек постигне оно, чему тежи, онда му то увек снажи и велича душу. Човек почне сам себе поштовати, јер види, да је користан. Извршењем циља своје постаје човек способан, да ради оно, што га памет учи и што му срце жели.

Посмотримо живот људи, од почетка света па до данас, и видићемо, да то није ништа друго, него љом. Човек налази своју срећу у слави, у честољубљу, у одушевљењу; у уживању, у раду или нераду, у различним насладама, у неерећи свога ближњега, у језујитизму, у лажљивој самоћи калуђерској и т. д. Човек је блудио, док му самопознање не отвори очи. Дође наука и она подиже благостање човечанства. И рече: срећу треба тражити у озбиљној душевној радњи, у личној слободи, у добрим законима и у братском међусобном сношају.

Јест, само у радњи показује човек величину своју. Но жалосно је, да још многих има, који с презрењем говоре о раду, о занату. „Шта ми је трговац, занатлија! Каква је то част и титула!“ Јадне незналице! Заиста је то већа част човеку, и већу корист има од њих човечанство, него од оних, што својим господством светле, а ништа не користе народу. Такве светлости ваљик су на жене, што хоће да су вероткиње, само да би младост и лепоту обдракали.

(Наставиће се.)

ДОМАЋЕ И СТРАНЕ ВЕСТИ.

Земун. Ванредно стање у Србији по нас је те неповољности, што се отуда многе екитнице и други сумљиви људи протерују. Дан на дан долазе нам такви немили гости, с којима српска полиција обично многе церемоније нечини, већ с њима у каик, па хајд на ову страну, одкуд су тамо и дошли. Истина, највише њих наша власт одмах отправаља даље, но неки ипак остаје кришом у вароши, кад се за њихов долазак не дозна. Од неког времена догађају се овде често обијања куће и крађе, што се тим протераницама приписује. Да би се варош од тих дупежа очистила, наредила је полицајна власт, да се ноћу строго патролише. Исто тако је гостионичарима строго наложено, да се странци, које примају на стан, по постојећем пропису пријављују полицајној власти. Који би то гостионичар пропустио, плати ће први пут 25, други пут 50 форината глобе. Трећи пут изгубиће право на своју радњу.

У таквим неприликама показује се, како је недовољан број полицајних органа у овој вароши. О варошким поћним стражарима ту нећемо да говоримо, јер опште се држи, да ца или других немоћних људи, уживају пре неку пензију од општине, него што би били варошки чувари, прем да је познато, да ови ипак боље одговарају задаћи својој, него што је то било негдашњим патролисањем. За сад хоћемо да обратимо пажњу на недовољан број пандура. Ових пандура има свега њих 28, међу којима четворица су поднаредници, остају дакле 24 проста варошка војника. Од ових 24 двадесет су дан на дан непрестано у опредељеној служби, то јест или врше унутрашњу службу у варошкој кући, или су командовани у Францталу, у Горњој вароши и. т. д. Само четворица могу бити употребљени на вршење ванске полицајне службе за сву варош и оба предграда. Могу ли пак четири човека таквој служби потпуно одговарати. То остављамо другима на расуђење.

— Овдашња господа учитељи српских школа ономад имадоше свој збор поводом последњих закључака политичне и црквене општине, у колико се одnose на учитеље. На том збору закључише, на уредника овога листа ово писмо обратити, које ево

од речи до речи по жељи писаца читаоцима саопштавамо. Писмо гласи:

Господине уредниче! Читаемо у неком броју „Напредка“, па и у последњем броју „Земунскога Гласника“, да је славна општина на предлог школ. комисије повисила учитељима плату, али тако, да се досадањи отпусте, а на њихово место, да се поставе сомборски препаранди. Лепо је, што су општинари усвојили тај предлог школ. комисије, што се плате учитељске тиче. Види се, да им напредак школа њихових лежи на срцу. Но колико ту показане лепе тежње и свеснога заузимања за напредак школа, у толико све то умалише актом, који досада стоји усамљен у историји развика школа. Запета још небеше случаја, да су се услед повишења плате отпустили без икаква урока они људи из звања, који исто звање отправаљаху под малом платом. Ми знамо, да при свакој реформи они људи, који су како званије отправаљали, остају у служби, па тек текчајем времена, кад се увиди, да нису заслужни тога и да не одговарају цели и дужности, тек онда да се отпустијау. Пребацује се и нама, да смо не способни. Но ми питамо, ко је оценио ту неспособност нашу? Да није то учињено само по чувењу? Наша с.л. школ. комисија зацело није, јер осим госп. др. Миланковића не видесмо ми у доњој вароши никада и никога у школи, а у горњој вароши никад ни једног. Ми не знамо, ко би други могао да оцени способност или неспособност нашу осим славна школ. комисија. Па кад се с.л. школ. комисија зна наћи при оцењивању способности или неспособности, што није и школе често походила, што се није старала, да се школама све потребе подмире. Ми предлагасмо усмено, па подносимо и писмено и искасмо, што школама треба. Школ. је комисија можда и предложила с.л. општини, али ненађе одзива, јер до дан данас нашим се школама ништа ново не прибави, наца школска библиотека не доби никакве помоћне књиге учитељске, а наши новци, које на те цели бевидима заслужују, сад на један пут ко је крив? Учитељи! Они су нам неспособни, ми их не требамо, хоћемо сомборске препаранде!

Тако се нигде не реформишу школе. Пристојна плата учитељима јесте у томе важна ствар. Управитељ школа у сев. Америци има једнаку плату са председником републике. Али поред тога, шта и шта још треба школи, што ми никакво немамо. Американска влада послала је пређе једнога стручнога човека у Европу, да види шта је у европским школама ваљано, па да и сами приме. И тај човек рече, да у Европи нема ни оно, што они већ имају. Молимо, да нас разумете. Нећемо с тим да кажемо; хоћемо сад школе, књиге су у Америци. Не, хоћемо само да кажемо, да није доста имати собу где ће се деца скупљати, да није доста одредити учитељима плату и људе, који могу учитеља увек отпустити, а не морају се за ништа друго старати. Ваља пратити и познавати сувремени развика школа. Тако и према томе ваља удесити своје школе, и недати да школа икада осети потребу какву. А то може бити, само потреба о школи водити толико бриге, као да је и нема, а међу тим о другим незначитним стварицама дебатовати по више сата. На сваком месту и у сваком друштву може се чути разговор о свачему, ту се критикују државе и људи, али се не чује ни гласна о школи, која је ништа више, него душа и човеку и народу. Јест, са повишењем плате није много поможено. Уверите се, без других поправака неће помоћи ни препарандски Сомбор, а дамо ли сомборски препаранд. Ко зна шта је школа, зна и то. С тога и ваљан препаранд зна, да у оваквим околностима и за већу плату неће моћи успевати, па ће се тежко и примити звања, које тако на пречац може изгубити. Зато, кад је већ с.л. школ. комисија смрала то учинити, ваљало је најпре, да се постарала за све потребе школске, да је више труда и

пажње школи поклањала, па кад неби успеха било, да нам је још првог течаја опомену дала, и онда би се видело, јесмо ли вредни веће плате.

Школу треба подизати, учитеља не треба понижавати.

Оволико имадосмо рећи, јер би нам се можда пребацило, што оштасмо на закључак општински.

У Земуну 10. Јула 1868.

Српски правосл. учитељи.

— Од стране местне школске управе објављује се, да ће у овдашњим јавним школама испити бити у ове дане: 22. и 23. Јула у реалки, 25., 26. и 28. Јула у главној учионици, 29. о. м. у женској немачкој, 30. у францталској, 31. у еврејској општинској школи. У Петак 19. Јула биће испит у српским школама. 1. и 2. Августа походиће ради инспектирања г. надучитељ српске основне школе.

— Мило нам је, што можемо јавити читаоцима за одликовање се дога суграђанина нашег, г. Марка Николића, које му је дошло од Њ. В. пресветлога цара нашег. Одликован је овај честити старац са сребрним заслужним крстом са круном, и то ради „заслуге његове, које је стекао као грађанин и општинар,“ веле званичне бечке новине, а општинареку дужност вршио је г. Марко Николић четиридесет година. Г. Марко Николић чини је и последњи огранак онога Марка Николића, који је у прошлости веку толику заслугу стекао по ову варош.

— Господин ђенерал Витез Вагнер ономад је отпутовао у Тител, одкуд ће се до који дан вратити. После ће обићи варадинску регименту, и око половине идућег месеца одлази у војнички стан код Брука близу Беча. — Г. Ђорђе Стратимировић, бавивши се кроз неколико дана у Земуну, отишао је са фамилијом у мехадијско купатило. — На последњем брзоплову отпутоваше у Влашку сестрићи покојнога кнеза Михајила, Бајићи и Николићи заједно с доктором Пацеком. Са истом лађом отпутовао је и г. мајор Миша с фамилијом такођер у Влашку.

— Овде гарнизонујући стрељачки батаљон оставиће нас 22. о. м. и измениће га две кумпаније регуларна из Варадина од пуковије Цесаровића, који су већином Румуни из Темишварске жупаније.

— У идућу Суботу даје наша српска црквена певачка задруга у дворани „златног анђела“ редовну своју беседу.

— Из Београда нам пише наш дописник ово: Да вам јавим и овај пут коју новост. Знате већ, да је састављен одбор, који ће купити прилоге, да се подигне споменик кнезу Михајилу и црквица на месту, где је погинуо. У томе одбору има 27 чланова осим председника. Они су већ издали позив. Надамо се, да ће се моћи подићи споменик пристојан кнезу Михајилу. — Чујемо и читамо у новинама, да је на многе људи код нас пала сумња због убиства кнежева. Међу тима је и наш земљак Владимир Јовановић. У колико сам ја дознао, у нашим највишим круговима говори се, да ће Владимир бити ослобођен, јер нема доказа, на основу којих би га могли осудити и они не могу мађарском суду никакве доказе кривице послати. Један је кривац само код комисије казао, да је био с Владимиром, но пред судом рече, да је то казао, што је на муке међан, с тога оно прво казивање нема важности. Тако је казао један наш највиши достојанственик, и ми се надамо, да ће пештански суд Владимира прогласити за невин. — Чујемо да се наша влада примила, да изда „Историју света“ Стојана Бошковића. То зацело заслужује и поштовани писац и његова историја.

— Из Београда добисмо од нашега дописника још и ово: Најзнаменитији догађај ове недеље, за који вам јавити могу, то је продужење суђења кнежевим убицама. На реду беху до данас (Субота) бивши кнез Александер Карађорђевић, Сима и Светозар Ненадовић и Андрија Вилотијевић. Видим, да ви сав тај процес штампате по „Видов дану“ у вашем листу, зато ћу вам само укратко јавити, да предлог државног тужиоца гласи, за Карађорђевића двадесет година заточења, за Симу Ненадовића двадесет година робије, а за Светозара и Андрију смртна казна. Овај последњи је међу тим свршио, јер као што чујем, данас је умро. И ово суђење било је у истој згради у авлији велике полиције, где је пре било. Био се многобројни свет ту искупио, међу којима сам видео и неколико страних конзула, присвем том, што је запара несносна била. Но још не сиосије је било гледати, како су се многи од слушаоца понашали прама злочинцима, особито прама Павлу Радовановићу, кога су сви испљували, тако, да му је сва брада била бела. . . . Ово понашање чињаше непријатан утисак на оне присуствујуће, који хоће, да се

и у злочинцу поштује љутско достојанство. Саопштићу вам још нешто, што такође расветљава данашње стање наше. Денунцијанти играше премда за мало — важну улогу. Тако је један философ са наше вел. школе, који стајаше под туђумутицајем, денунцирао ђаке вел. школе, да они хоће републику и да су у вел. школи имали састанак под председништвом професора Д. С. Услед тога беху неколико ђака уапшени, па и сам професор. Пошто неколико дана одуваше у кули Небојни, у цамији и у градским бедемима, докаже се, да је све оно денунцијација онога философа. И тако су сви пуштени, осим професора, али ће и он бити ослобођен, јер нема никаквих доказа. Шта више, позитивно се зна, да је исти професор са ђацима хтео да буде рукопомоћ влади у овом тешком положају Србији. Онај денунцијант, философ Ј. Н., сад је умакао из Београда, јер се праведни гњев на њега подигао, по на правду страдалници дићи ће се парницу против њега, јер се лажно заклео, да су ђаци с професором заиста потпомагали преврат и републику, а да се лажно заклео, суд се већ из испита уверио. — Чујем, да ће г. Милош Поповић бити отпуштен из своје официозне новинарске службе, и да ће влада позвати г. Имбра Ткалца за уређивање једних новина. И г. Настас Јовановић, као што сам вам јавио у прошлом броју да ће бити, отпуштен је већ из службе као двоуправитељ. — Пре неки дан конфискована су код једног овдашњег трговца у чаршији више туцета кутија за дуван са ликом Петра Карађорђевића, што пређе нису кришом унешене. — Наша је влада ономад зактевала, као што поуздано знам, од ваше земунске власти, да се уклони из Земун Борђе Стратимировић, који је тамо приспео, као што се овде одмах чуло. Два дана поздније дознала је, да је у Земун дошао и Д. Љотић, за кога се зна, да је уз Карађорђевића, те је искала од земунске власти, да се и овај уклони. — Кад вам говорих о толиким неповољним стварима, да јавим и коју радосну. За министра просвете, говори се поуздано да ће доћи г. Димитрије Матић. Ово би заиста била срећа по просветну струку у Србији.

— Порта је признала младога кнеза Обреновића IV. за кнеза српскога са свима онима правима наслетства, која су јој намесници кнежевог достојанства поднели на пот-

врду. — Из Цариграда, 12. Јула јављају „Видовдану:“ Данас полази татарин с Ђамил-бегом, вишим чиновником у министарству спољашњих послова, носећи берат светлome кнезу српском. У Уторник ће приспети у Београд.

— Врховна власт црквена у Београду позвала је сво свештенство у Србији, да помогне својим упливом, да се морална рана излечи, која се убиством кнеза Михајила показала на народном телу.

— Из Руме смо добили допис, али га са његове опширности неможемо саопштити. И у Руми је био парастос кнезу Михајилу. Света није било много, јер се није знало зацело, кад ће бити парастос због тога, што се многе сметње чинише од стране месне власти.

— У Крушедолу, где је кнегиња Љубица, мати кнеза Михајила сарањена, био је 7. Јула парастос по којном кнезу Михајилу. Црква је била пуна, па и из околних места и из Новог Сада. Служио је г. Савва Павишевић, архимандрит.

— Ц. кр. главно заповедништво издало је према најновијим реформама за Крајину наредбу, да се одсада сви различити уредбени записници, списци, исправе, различити уговори, позивнице, зајмовнице и т. д. воде, склапају и издају на језику хрватско-српском. У ту је сврху одредило, да се укину досадашње немачке уредбене тисканице, те ће се скорим увести тисканице на језику хрватско-српском.

— У пештанском је сабору настављена специална дебата о модификацији, које је Тиса предложио к закону о побирању пореза. Деак је устао против законске основе.

— На државном сабору у Пешти беше жестока препирка о ствари новосадске општине. Трајала је два и по сахата. Романи и крајња левица бранише новосадеку ствар. Министар Венкхајм признао је, да је повредио муниципално право Новог Сада, али рече, да ће саопштити последак истраге, којим ће се оправдати, и да је општина признала Стојановића. Милетић је порицао то, јер општина је рекла, да се само не ће противити влади, али с тим није признала Стојановића. Десница и левица задовољше се министарском изјавом.

— Протерани кнез Карађорђевић добио је, као што смо у прошлом броју јавили, из Београда позив од суда, да се претстави суду. Он је на то одговорио, да је више пута тражио путни лист, да се сме вратити у Србију, али му никада нису дали: с тога се он неможе сматрати да к Србији припада, пак се ни повратити неће. У осталом, он ће се још о ствари промислити.

— Бечке званичне новине од 5. Јула доносе царски патенат, којим се сазивају сабори на 22. Аугуст, а за исти дан и веће града Трета. Рајхерат се одгађа до 5. Октобра.

— 4. Јулија било је министарско веће. Председавао је сам пресветли цар. Ту се определио наслов аустријске државе овако: „Аустријско-угарска монархија.“

— Финанциминистар у Бечу ради државни прорачун за 1869. г. по којем ће расход са приходом бити једнак и неће се морати пореза повећавати, нити зајам правити

— У Трсту беху нови немири. Двојица беху јако злостављена. Велика узрујаност међу Словенима.

— Распростире се телеграфска вест, да се у Бугарској дижу немири. На српској граници и у Добручи су на окупи револуционарне чете. Ноћу између 6. и 7. Јула прешла је једна чета код Систова реку и пресекла је телеграфску жицу, а друга је чета посела границу. Ово најновије из Париза телеграфишу јуче у Суботу „Видовдану“: Данашњи „Монитор билетин“ потврђује, да су наоружане чете из Румуније прешле у Бугарску. 9. Јула био је бој близу Рушчука. Бугари добијају оружје од одбора из Букурешта. На обалама дунавским и с једне и с друге стране једнако се дају сигнали. Непојмимо је како оваке ствари, које су се очевидно морале одавно спрематити, моглоше проћи а да им румунске власти нису у траг ушле ни предупредиле их.

— Руски посланик у Цариграду генерал Игњатијев изјавио је осталим заступницима, да ће руске лађе опет пристајати на Бандији, јер Турци непрестају чинити бездеља.

— Беше реч, да ће принц Наполеон ићи и у Атину. Он не оде, него се вратио са свога пута по истоку управо у Париз.

— Тиме што је херцег Монпансјески удаљен из земље, није у Шпанији угушен покрет противу династије, а само је херцег направљен преким противником краљичиним. Кажу да намерава одрећи се достојанства инфантекога, генералног ка-

петанства, и свих чинова и ордена. Безбројни, тајно наштампани листови растурују се по народу противу краљице.

— У Португалској се једва једном састави ново министарство. Маркиз де-Са-да-Бандијера је председник и министар војни, владика Бизен министар унутрашњих послова, Пецуито правде, Латино-Каело поморских послова, Себастиано Калкейроз јавних грађевина, и Бенто финансије. Државни се савет изразио да херцег Монпансјески може слободно остати да у Португалској живи.

НАРОДНА ПРИВРЕДА.

Беч, 13. Јула. (Телегр.) Шеница: у Бечу, 5.60, 87|89-фунт. 5.35, 88-фунт. нова роба 5.95; у Бургу 88-фунт. 6—6.20, 89-фунт. 6.25; у Виенсбургу 88|89-фунт. нова роба 5.25. — У Бечу словачка раж 80-фунт. 3.85, 81|82-фунт. 3.95. — Шопронски јечам 70|72-фунт. 2.60. — Мађарска зоб, транзитом, 45-фунт. 1.70, 50-фунт. 1.96. — Промета беше у шеници 20.000 мерава.

Стање воде Саве.

Код Земунa:

У Петак 12. Јулија: 7 ст. 1 пал. над нулом. Суво.
„ Суботу 13. Јулија: 6 ст. 11 пал. над нулом. Облачно.
„ Недељу 14. Јулија: 6 ст. 9 пал. над нулом. Суво.

Код Митровице:

У Петак 12. Јулија: 5 ст. 8 пал. над нулом. Кишовито.
„ Суботу 13. Јулија: 5 ст. 2 пал. над нулом. Облачно.
„ Недељу 14. Јулија: 4 ст. 10 пал. над нулом. Ведро.

Код Снека:

У Петак 12. Јулија: 7 пал. под нулом. Суво.
„ Суботу 13. Јулија: 10 пал. под нулом. Суво.
„ Недељу 14. Јулија: 1 ст. 1 пал. под нулом. Ведро.

у Земун, 13. Јула. Поштована овдашња трговачка кућа г. В. Василијевића издала је под 8. о. м. окружницу, с којом јавља, да ће се под управом његовом овде подићи филијал англо-угарске банке. Речена окружница ове је садржине:

„Англо-угарска банка подигла је под мојом управом филијал за Земун и околину са седиштем у Земуну. Банка ће се занимати особито са следећим радњама:

- а) са комисионим куповањем и продавањем земаљских производа,
- б) са давањем новца уз што повољније услове, в) са дисконтирањем и најпосле још и
- г) са другим солидним банкарским радњама.

Извештавајући Вас учтиво о установљењу тога филијала, о чему ће доћије циркулар речене банке писћи, уверавам Вас унапред о солидној и точној радњи својој.“

Ова окружница означава пострадно радинско поље, које ће тај завод обрађивати. Ми ћемо имати прилику, о њему други пут опширније коју да прословимо, засад само толико, да ће та радња скорим започети, и

то одмах, како буду нужне припреме за то свршене. Стан ће јој бити у главној улици у кући г. Груберовој.

И на подизању другог важног радинског подухва, петролејске рафинерије г. А. Д. Јовановића, о којој смо такође наше читаоце још пре известили, живо се ради. Као што чујемо, почеће се сутра потребно здање градити, и то ван вароши, у Бари, у винограду реченог господина. Већ Септембра месеца надамо се да ће и ова радња започети моћи.

Овдашње контумацко надлежатељство телеграфично беше од земаљске владе исвештено, да се у Србији опет појавила марвена куга, и наложено му је, да подигне двадесетодневно контумацавање рогате марве, што се догађа из преко. Увоз марвених одпадина, као што су рогове и пр. са свим је забрањен. Каква ћемо одеад имати меса у Земуну, кад смо досад код слободног увоза имали скоро саме мрцине?

У Уторник имадосмо страшну бујицу и града, који је прилично оштетио винограде, по поља осталоше на миру. Главним сосаком текла је вода потоком тако, да неколико трговачких сандука, што се налазаху пред дућанима са собом однела. Страшан пак ветар, што дуваше, оштетио је кровове над кућама, као што је и кров наше цркве знатро оштетио. Јављају нам из околних места, да кукуруз тако добро стоји, као што одавно није било. Фат висине је израстао, а 5—6 кукуруза имаде на њему.

Београд, 12. Јула. (о. д.) Лако је дописивати и трговачки извештач бити, ако се има шта јављати по трговину, али код оваквог мртвила, као што је сад овде у радинском погледу наступило, тешко ми пада, обвезаност своју испунити и известити вас сваке недеље о трговини на овдашњој пијаци. Многи трговци, који пазара немају, одоше са фамилијама својима у разна купатила.

У ценама суровина нема промене, исте су као и прошле недеље а било је средњега промета. И цене храни су само номиналне, премда имаоци ишту 90 гроша од товара, то купци плаћају за нову шеницу унапред само 72 гроша, но продавци се још не упуштају на ту цену. Та београдски трговци са храном ово неколико година сретци су у шпекулацији à la hausse. Овде се товари један шлеп за Пешту.

У другим струкама радње, као што рекох, слаба беше радња. Тако исто и у новчаној, коју вам морам

означити као врло незнатну, као што не беху ту ни промене од прошле недеље. Ни за занатлијске радње не могу вам ништа боље јавити. Управа државне штампарије расписала је лицитацију ради набавке од 3100 риза разне хартије.

Госп. Прик из Беча, за кога сам вам јавио у прошлome листу, да је купио од наше владе шесет хиљада центи метала од старих турских топова и ђулета, и то по 10 гроша бечку центу, закључио је уговор са закупником државног пароброда „Делиграда“, г. Ж. Карабиберовићем,

по коме му овај има ту робу по 30 новчића од бечке центе заједно са асигурацијом поставити у Пенту. Већ се товаре пет шлепова.

— Варадинска луковница расписала је дражбу на дан 18. (30.) Јула о. г. ради давања под аренду права на точење пића, на клање ситне стоке, скеле, точење ракије, риболов, пијавице, вапаре и касинице у регименској области. Дражба ће од свега тога бити у Митровици у речени дап, у који ће се тамо држати и лицитација ради набавке 1100 дрва. — Иста пук. власт расписала је и дражбу ради купљења шишарака по региментским шумама. Ове ће бити 23. Јула (5. Августа о. г. такође у Митровици.

— Панчевачка пук. власт даје на знање, да се код ње налази више комада стоке, за коју се незна, чија су. Позивају се они, чије су те стоке, да се с документима својима обрате на речену власт.

— Старо-бановачка кумп. власт даје под кирију на 3 године тамошњу житну магазу. Који ту магазу под кирију увете усхте, нека се обрати на речену кумпанију.

— Од оточке пук. власти позив се граничар Мојсеј Љубовић, који се по свој прилици у Босни налази, да се за годину и 45 дана пријави да је жив, јер ће у противном случају губити право на своју кућу. — Такав исти позив издала је и личка пук. власт ради некога Васе Кугића из села Сиваје, за кога је постављен судски куратор.

Седмични преглед курса на бечкој берзи.

	8.	9.	10.	11.	12.	13.
	Ј у л и ј а					
Дукат цесареки	5.38 ¹ / ₂	5.40	5.37	5.39 ⁵ / ₁₀	5.41	5.41 ¹ / ₂
Сребро	111.50	111.35	111.—	111.25	111.35	111.25
5% металици	59.50	59.50	59.70	59.50	59.70	59.40
Ови с кам. мај—новем.	59.60	59.70	59.90	59.80	59.80	59.60
5% народни зајам	63.75	63.70	63.80	63.50	63.57	63.60
Акције народне банке	742.—	737.—	741.—	739.—	739.—	737.—
„ кред. завода	214.10	215.30	216.80	224.90	214.90	214.—
Ловови 1860. године	88.30	88.30	88.60	88.30	88.20	88.10
Лондон	114.15	113.75	113.50	113.80	113.80	113.70

Пловидба местне лађе до 21. Јула.

Из Земуна у Београд, у 6 и по сахата у јутру.

Из Београда у Земун, у 7 и по сахата у јутру.

Из Земуна у Београд и Панчево, у 7 и по сахата у јутру и у 2 сахата по подне.

Из Панчева у Београд и Земун, у 10 сахата пре, и у 4 и по сахата после подне.

Из Земуна у Београд, у 7 сахата у вече.

Из Београда у Земун, у 7 и по сахата у вече.

РАСПИС.

У економном друштву на основаном покушалишту треба од 1. Октобра учитељ. Плата је годишње 600 фор. а. вр. и 100 фор. годишње за стан догле, док се неподигне згодна кућа за то. Примање бива по штатутима, а плата се издаје месечно. Учитељ има осим своје дужности у покушалишту, још и школску младеж поучавати у практичком знању економије. Стога позивамо све теоритично и практично изучене економе да поднесу своје молбе овоме друштву најдаље до краја Августа заједно са сведочанством о својој способности у свима гранама економије.

Од земунског економног друштва.

Земун 5. Јула 1868.

М. Ивић. с. р.

секретар.

Ѓ. Вах. с. р.
председник.

Concurs.

An dem vom Semliner landwirtschaftlichen Vereine zu begründeten Versuchshofe ist mit 1. Oktober d. J. eine Lehrerstelle zu besetzen. Mit derselben ist ein Jahresgehalt von 600 fl. De.

Währ., die Benützung von zwei Joch Grund, dann bis zur Herstellung einer geeigneten Wohnung am Versuchshofe ein jährlicher Beitrag von 100 fl. De. Währ. als Quartiergeld verbunden. Die Aufnahme erfolgt statutenmäßig und wird der Gehalt monatlich vorhinein bezahlt. Neben Erfüllung der mit der Führung des Versuchshofes verbundenen Pflichten hat der Lehrer am Versuchshofe der Schuljugend den praktischen Unterricht in der Landwirtschaft zu erteilen. Es ergeht demnach alle jene theoretisch und praktisch gebildete Decenomen, die sich für diese Stelle bewerben wollen, die Aufforderung, ihr diesbezügliches mit den Zeugnissen über ihre Befähigung in allen Zweigen der Landwirtschaft belegten Gesuche bis längstens Ende August d. J. an den gefertigten Verein einzusenden.

Vom Semliner landwirtschaftlichen Vereine.

Semlin, am 17. Juli 1868,

М. Ивић м. р.

Секретар.

Ѓ. Вах м. р. Major,
als Präses.

О Б Ј А В А.

Православно обштво земунско закључило је, да се изгорели торон на свето-николејевској цркви подигне, и на ту цељ позивају се вештаци да изволе план свој са предрачуном (од бакара покривач) до 20. Јулија о. г. господину пароху Николи Савићу послати. Висина да је за нову зграду 4 5 хвати од зида го-

ре, а основна је ширина зида два хвата.

У Земуну, 1. Јулија 1868.

Стефан С. Андрејевић,

тутор.

Ђорђе Илкић,

тутор.

ОБЈАВА.

У Новом Саду, у футошкој улици дајем своју кућу названу „код сунца“ под закуп. У овој кући налази се пространи простор за кафану, велика дворана, 24 собе, арови, шупе за кола, коморе. Све је то скоро оправљено.

Ова је кућа сходна за какву повећу радњу, а пре беше ту стан окружног начелништва, по том седла је ту управа ереске финансијске дирекције под кирију.

Услови могу се дознати код мене у Земуну. **Васа Васиљевић.**

Anzeige.

In Neusatz, in der Zutofergasse ist mein Haus, genannt „zur Sonne“, zu vermieten. In demselben befinden sich sehr geräumige Kaffeehauslokalitäten, ein großer Saal, 24 Zimmer, Stallungen, Schuppen, Wageremisen. Alles erst kürzlich renoviert. Dieses Gebäude eignet sich besonders zu größeren Etablissements. Früher war in diesem Hause der Sitz der Kreis Hauptmannschaft, zuletzt die königlich-ungarische Finanz-Bezirksdirection zur Miete.

Miethbedingungen sind zu erfahren beim Hauseigentümer in Semlin.

В. Wasiliewits.

Народни дар.

На целој путу моме, али особито у ваљевском округу сам имао прилику, да се дивим дару народном и укусу његовом, са којим онако вешто израђује женско рухо и распоређује различне боје и украсе. Узтражимо ли, на што су се угледале Српкиње у томе послу, наћи ћемо понајпре богато бизантијско-арапско рухо, са којим се може похвалити раваничка, крушевачка, љубостињска црква и т. д.

Са живим духом израђена скулптура тих споменика даје нам сјајно сведочанство, да је Србија у средњем веку лепо напредовала у вештини. Па и данас, после четриестогодишњег угњетања и мртвила, још се није угасио у пароду тај урођени дар. Свуда се показују клице пове тежње за стварањем, и радовах се, кад то видех и на простом покућанству, у дивним шарама на оружју, на високим крстовима по гробљу и на дрвенаријама у цркви. (Каниц је у својој књизи показао заиста лепе дрворезе од српске руке у три слике, но ми их неможемо својим читаоцима претискане показати. Он спомиње цркву каменичку, што лежи на путу, и хвали дрворески посао, а то је рукотворина некога сељака Васића из Буковице 1845. године.)

На последној светској изложби лондонској привукао је општу пажњу дрворез неког Атињана Агатагела, па и друге грчке скулптуре и слике савршенством својим. И архитекта Хансен, човек стручан, говорио ми је много о јаком развијању дара народног у свима струкама вештине у Грчкој.

Грци имају истина сјајних остатака из свога класичног доба, а Србија је још и полуизображеним или варварским народима опкољена, што јој развитку смета, и опет могу казати, судећи по томе урођеном дару народном, да ће на томе путу напредовати. Иза поменути цркве раваничке, пут је опет бољи и земља је обделанија. Земљиште је равније и само с десне стране високи Медвеник сећа нас на знатну висину ланца, што се десном обалом Дрине повлачи.

Бесмо већ на сред села, које је веома раштркано, требаше нам читава по сахата до општинске куће, која се из далека видеде. Каменица згузума толики простор, као

и многа друга места српска, да би и првој престолници европској довољан био.

С нама заједно уђе у кућу и нека сирота сељанка. Пртила је корну са јестивом, крчаг воде и кревет. Плашљиво питаше за свога мужа, који је у апеу, јер се противио једноме чиновнику.

Затвор у Србији пада осуђеноме двапут тешко. Прво њему саме, друго његовој породици, јер она издржава полицајног осуђеника и онога, који је под криминалном истрагом, а не држава, па ако држава што и изда, то се накнади од имања његова. Само осуђене криминалне преступнике издржава држава. Тим начином отпадају они жалосни и мали кривци, што у јесен само због тога екриве, да преко зиме имају топлу собу и добру храну у апеу и радничким кућама.

Жена плакаше и мени беше жао. Замолим доброга капетана Божића, да опрости кривцу, и он послуша, премда тешко, али, рече ми: „човек је иначе добар и вама за љубав, као госту своме, да се неби имали ни на што непријатно у мојој кући сећати, учинићу.“

Мало час и осуђени сељак дође пред нас. Капетан му каже, да је на молбу доброга странца ослобођен, но нека се чува други пут, јер ће онда бити жешће казњен.

Муж и жена благосиљаху нас и одоше, а ми оствосмо расположење, јер учинисмо савести својој пријатно дело, ослободисмо човека из мучнога положаја.

Беше већ и поноћ и ми се још поверљиво разговарасмо покрај слабе светлости. Капетан ми је много говорио о обичајима и карактеру народа српскога, па и то са истом искреношћу и о добрим и о мрачним странама, рад чега сам му веома благодаран. Божић се учио на страним школама, као и многи други млађи официри и чиновници. Знао је много и о Панчеву и Бечу приповедати, особито се Беча сећао. Написмо још напредку Србије и изобраажењу немачком и онда се растодосмо ту ноћ, а можда и за навек.

с. п.

Суђење кнежевим убицама.

(Наставак.)

После Видоја Ивковића дође Павле Радовановић на ред. На првом испиту, 9. Јуна, Павле је порицао, да је радио штогод о убиству кне-

жеву. Тад казиваше, да је 29. Маја по подне ишао у Топчидер са својим братом Ђорђем, који је тамо сисао с кола и отишао у парк, а он се одвезао заточеничкој кући к своме брату Љубомиру, код кога је провео сахат и по, а у то чу, да је кнез убијен, и онда је одмах сео на кола и одвезао се до раскршнице код стаклене баште, па кочијаша оправио до конака да види је л' истина, а међу тим сам потеря кола и дође кући, где га је доцније полиција ухватила и одвела у апе. Све друго је порицао, само је признао, да је с братом Љубомиром стојавши на брду имао дурбин, на који су обојица гледали.

Истом после тога на испиту 11. Јуна поче да признаје. Видим и сам — изјашњаваше се сада — да је ствар према мени доста доказана, па већ нисам рад да остане добро необјашњена, барем што се тиче мене, у колико сам радио у овом послу. Руководило ме је нешто моје расположење према кнезу и његовој влади, од које сам претрпео много, што мислим да није требало, а нешто опет општи интереси, јер сам држао, да ће опште ствари, кад се уклони кнез Михаило, па доведе на владу Пера Карађорђевић, ићи боље. Тек доста на томе, да сам још од лане зачео у себи мисао, да се начини преврат, па било како му драго, и постави друга влада, па ил' доведе Пера Карађорђевић или установи република. Ту мисао, као што рекох, зачео сам још лане. Међу тим нашло се и долазило је к мени више њих, који су самном делили ту мисао. Они ми предлагаше да се то још онда изврши, т. ј. лане (о смладинској скупштини) кад је кнез отишао у илице преко, па да се нападне на министре кад буду у министарској седници и да се поубијају; али ја сам то одбио, јер сам држао, да тим, што би се овде министри поубијали, неће бити ствар свршена, будући би кнез телеграфом наименовао друге, који ће нам у послу стати на пут. И на томе остане. О тој ствари онда су самном договарали се Филип Станковић и Роговић. Место тога ја сам брата мога Ђорђа послао до Иванке, где је спахилук кнежев, јер се беше чуло, да ће кнез тамо свраћати, а послао сам га да то место добро промотри, па ако би било удесно да се ту кнез може убити, онда да се тамо и учини, јер као рачунао сам, да би то била најпоузданија прилика за преврат, а држао сам да ће кнез тамо дуже остати, но како се кнез не

задриа тамо дуго, то се и мој брат врати амо у једно време с њим, те тако онда оста тај посао неизвршен.

С пролећа ове године дође ми у главу да се на други начин ово учини, јер никако нисам већ прекидао мисао за извршење преврата. За тим сам ишао једнако, те, као што рекох, с пролећа ов. год. смислим, да нас неколицина, најмање барем десеторо, дође ноћу код куће г-ђе Томаније, стринџе кнежеве, куд је он одлазио скоро сваке треће-четврто вече и подуже се задржавао, нарочито у очи Недеље, па да опколимо кућу, и пошто бисмо пресекали сваку свезу кнежева двора с том кућом, да уђемо унутра па или да изнудимо од кнеза оставку, онако на онај начин, као што је учињено у Влашкој с Кузом, или ако се то не могне учинити, да га убијемо. Овај начин саопштио сам био одмах и мом брату Љубомиру и Марићу, и правио сам у себи комбинације, које ћу људе па то изабрати и кад да се то изврши. Међу тим у оваком размишљавању изиђе Марић па рече: „Зашто би се тамо ишло код куће, и излагало толикој опасности; ја ћу га убити овде у Топчидеру ма где.“ Мени је то добро дошло, јер ми је у интересу да се што пре начини преврат, било како му драго, те рекох Марићу: „То је сад твоја ствар; ја у то не ћу да се мешам, ради како знаш.“ Марић је после на томе радио, звао извешене људе, с њима се договарао, и видео сам да је изабрао и одредио да то учине он, Рогоћ и мој брат Љубомир у кошутњаку, и они су од Априла месеца амо скоро једнако одлазили тамо у кошутњак да изврше што смо мислили, но илнису смели или пису могли, тек то се развуче и ја сам држао да од тог већ не ће бити ништа. Међу тим бејаху се овде скупили да подпомогну да се убијство и преврат изврше: тај Рогоћ, Атанасије Атанацковић, неки Богосав из округа пожаревачког, Видоје, Љубомир, Тадић и Благоје ковач, зет Филипа Станковића. Па према томе што се убијство развлачило, а видео сам да су то слаби људи, који око тога раде, бојао сам се да се ствар не ухвати и не изда, и једва сам чекао да се ти људи растуре, а с мојим братом Љубомиром закључио сам: да кнеза на јесен, кад се врати из купатила (јер се било рашчуло да ће и ове године да иде), убијемо нас двојица, или друга два наша брата, Коста и Ђорђе. И на томе је с моје стране остало . . .

Сад иеказује Павле, како се други дан духова у Топчидеру с Марићем споречкао, који му пребациваше, да одвраћа људе од паумљеног убијства. Том приликом је он Марићу говорио, да га више у тој ствари непитају, него да раде, као што је закључено. За свога брата Косту рече Павле, да га је морао брат Ђорђе па Павлово име из Шапца позвати „јер само он је (Коста) одважан на такво што.“

Што се тиче онога, што рекох, да ће опште ствари ићи боље, кад се кнез Михаило уклони с владе па дође Пера Карађорђевић, објашњавам да се мене није тицала толико личност, као начин владе. Кад се кнез Михаило збаци, ја сам хтео слободну скупштину, која да определи начин владе, и ако по њезином опредељењу начина владе буде нужно да се кнез бира, онда сам свагда био за то, да се избере Пера Карађорђевић.

Што се договарања тиче, која сам имао с другим лицима, ту је и Сима Ненадовић, с којим сам се често разговарао поверљиво о политичким стварима, наравно с огорчењем, јер и он је огорчен на кнеза Михаила и на његову владу, и говорили смо да треба кнеза и владу његову уклонити, па ће ствар окрепути се па боље. У том смислу баш онда, кад комбиновах да се кнез убије у кући г-ђе Томаније, говорио сам и с њим да се на томе нешто ради, и он је пристао на то, али ме запиткиваше шта се управо ради и ко ради, па ја му не хтедох казати, већ чеках да се мисао изврши па онда да га позовем у помоћ и да му кажем план и радњу. Он ме је и после тога више пута запиткивао, али му ја нисам хтео казати, како се већ покварила мисао да се кнез убије у кући г-ђе Томаније, а ишчекивао сам да по доцнијем договору између мене и мог брата Љубомира ми сами убијемо кнеза, па је тако на томе и остало.

С официром Мрцајловићем говорио је Павле о преврату, па што је онај пристао, но да ради, треба да има наредбу од којег претпостављенога. И са Видојем имао је разговора о преврату, но овај није хтео Карађорђевића, него ренублику.

„А с Пајом Трипковићем познат сам још од год. 1860., и с њим сам се од то доба састајао свагда, кад сам год ишао у Пешту. С њим сам и у преписци био што се тиче наших политичких ствари, и тога ради имали смо шифровану азбуку те сам му њом одавде писао за сваку знатнију

политичку ствар. Још пре три или четири године с Владимиром сам Јовановићем саставио устав, којим смо хтели владоца са свим да ограничимо, и тај је устав стојао код мене, па оном приликом, кад сам закључио да се кнез ухвати код г-ђе Томаније и изнуди му се оставка, ја сам то јавио Трипковићу, и он ме је у следству тога оним писмом од 24. јануара ов. год. позвао у Сегедин да се договоримо. Друга договора с њим ту нисам имао никаква, само сам му казао да ми радимо па преврату, и па онај начин, као што сам му већ био писао. Казао сам му и да за случај преврата мора доћи Пера Карађорђевић, па сам му дао један екземпляр онога спремљеног устава да га преда Пери да прочита, и ако је рад доћи амо да влада, нека тај устав потпише па онда нека дође, а не као што је до сад рађено. И ово је све, што је између мене и Трипковића било. А за извршење преврата нисам имао од никога никаквих материјалних средства, т. ј. ни оружја ни новаца, јер сам рачунао да то ни је нужно, кад учинимо с кнезом онако, као што сам рекао да је закључено.

Што се брата мог Косте тиче, рече, цела је истина да га је Ђорђе у моје име позвао из Шапца па пет шест дана пре убијства, и да је он с њиме, с Марићем и Рогоћем кнеза убио. Ја сам с братом Љубомиром стојао на брду топчидерском оног дана и у оно време, кад се извршивало убијство у кошутњаку, и с тог места погледао сам дурбином онамо, где се убијство вршило, ишчекивао на то убијство, јер сам ради тога и дошао, али брату Љубомиру нисам за ово казао онда, нити с њим шта говорио, да сам тога ради дошао, а је ли он знао с друге стране, то не знам. И признајем да сам доиста после убијства кнежева одмах па колима одјурio оданде у Београд са свим нагло, у намери тој, да овде с места предузнем даље да се преврат начини по плану напред смисљеноме, а то је да се похватају министри Никола Христић и Блазнавац, ако иначе не буде могућно спречити их да нам у послу не сметају, па да се у наше руке заузму власти и влада.

Осим тих, за које сам казао, нико није имао са мном разговора ни договора за ово убијство, и за овај преврат. Јест истина да смо оно вече у очи дана, кад је кнез убијен, били у друштву код Симе Ненадовића, он и ја, официр Коста Митрићев и професор Драгиша Станоје-

вић; али између нас ту ни речи није било о овој ствари што се тиче њиховог и преврата, нити сам онда и с једним од њих говорио шта о томе. Можда би и говорио био што год са Симом и с Митрићевићем, да смо били на само, али због Драгише то нисам могао чинити, јер с њим нисам никад ништа поверљиво имао, а још мање о овакој важној ствари, где ми је глава на коцки. Ни с Митрићевићем нисам истина никад говорио о овој ствари, али би му је био поверио, јер сам према досадашњем нашем животу имао ућ поуздања да ме за ову ствар бар издао не би, ако ми не би помогао. А Сима је, као што рекох, већ знао да ја радим за преврат, и да се на томе ради једнако, јер сам му то поверио још раније, само му нисам хтео да откријем начин и план наш.

По убиству имао би био Филип Станковић с осталима, које сам именовао, узбунити овдашњу општину, и, као што сам пре рекао, настати да се похватају и поубијају министри Христић и Блазнавац те заузму власти, а моје је било да прихватимо владу ја, г. Димитрије Матић, главни секретар савета и г. Стојан Бошковић, професор гимназије. За ову двојицу, Матића т. ј. и Бошковића, да они са мном прихвате управу земље, моја је комбинација, а ни једноме од њих то нисам саопштио нити о ствари овој што год им казивао ни каква договора или разговора с њима имао. О тој комбинацији говорио сам само с мојом дружином, но не могу се опоменути да ли баш са свима, али за Видоја Ивковића и за Љубомира Тадића знам извесно да сам с њима говорио.

Верујем што власт каже, да су у мојој кући нађени лажни потписи министра Блазнавца; али истину кажем, да не знам од куда су, и ако их мој брат Ђорђе није удесио, за другога не знам, који би то могао био учинити, јер по мом начину, за који сам казао какав је, није мени за овај посао ни требала лажна наредба ни за кога, већ ако је хтео који из наше дружине.

Ни од кога нисам ни добио ни узео никаквих новаца за целу убиства и преврата овог. Дао сам истина Марићу 10 дуката, дао сам и Роговићу толико, а дао сам и Видоју за ово време од лане па до сада око 70—80 дуката у неколико пута на трошак ради тога, да се убиство и преврат изврше; али је то било, као у виду зајма, премда није мога бити

зајам, кад сам знао да ми не ће бити у стању никад вратити, и кад се и он овде задржавао ради тога, да се изврше наше намере у смотрењу убиства и преврата. Оружје сам ја набавио за моје сопствене повце још лане, кад је, као што рекох, мој брат ишао у Ивању, и он га је купио тамо преко. То је оружје: три револвера и три хаџара, а набавио сам га ја за сваки случај, почем је већ рађено да се кнез убије и преврат начини. А није истина да сам коме год због ове ствари дао 800 дуката само да ћути. Могућно је да сам то казивао Марићу, кад он потврђује, јер и у осталом истинито му је казивање, али ја се за то не могу сад никако да опоменем; а ако сам му казивао то је јамачно било, да бих га као боље утврдио, да се радња наша о убиству и преврату изврши.

По уверењу моме мимо ово, што сам исказао, ништа ми више није познато из целе те ствари, нити сам и једну реч прећутао или шта прикрио. Но нека се оно, што рекох да сам оног дана, кад је кнез убијен, отишао у Топчидер тога ради, поправи овим речима: „Ја нисам истина онда отишао тога ради, али кад сам видео Ђорђа где оде у кошутњак, сетио сам се и већ после ишчекивао да се ту кнез убије.“ За брата мог Љубомира што се тиче овог дана поред онога, што сам казао, додајем да сам држао, па и сада држим, да он доиста није онда знао да ће се убиство тог вечера учинити, ни за Ђорђа и Косту где су, јер кад сам к њему дошао, питао ме је за њих обојицу где су, а ја му нисам хтео казати да су у кошутњачу, већ сам му казао да су обојица код куће у Београду.

Кад му то беше прочитано рече Павле, да за Симу Ненадовића не може рећи, да је знао за убиство, јер му је он само у опште говорио, како би било да се кнез убије. То исто вели и за Видоја. На питање председниково, има ли још шта, рече Павле: У тужби стоји, да сам ја примао новаца од кнеза Александра Карађорђевића да убиство извршим, али ја нисам никад ни посредно ни не посредно од њега новаца примио. — Предузеће би било само онда извршено, да се знак, који се имао дати, доиста и видео и да су министри поубијани; а то није било, предузеће дакле није извршено. (Павле се уклони на своје место.)

(Наставиће се.)

Српско народно позориште.

У Суботу 6. Јула имао смо два комада: „Опклада“, латвија у једној радњи, посрбио Ђ. Максимовић, и за тим „Он није љубоморан“, шаљива игра у једној радњи, посрбио Телечки. Оба су парчета лепа и занимљива. „Опклада“ је одржала публику својом латвијом у непрестаном расположењу, по „Он није љубоморан“ беше у толико интересантније, што је то врачак болесне душе младе женице из првих дана брачног живота, који се често појављује. Претстава беше у оба комада добра, а у другом морамо споменути наредну игру г. Телечкога (Танасија економ), особито у оној сцени, кад је био отров.

У Понедељник 8. Јула видесмо „Карла XII на острову Вигену“ историјска шаљива игра у 4 радње, прево Ј. Телечки. Публика је потпуно задовољна овим комадом. Тако исто и са претставом, Г. Телечки није могао оригиналније претставити Мукелбада, градоначелника. Овоме наредно г. Зоркић нам није угледао природни са карловим навикама и г-ђа Ружићка (Евица кћи брнова) боље је претставила у једној сцени као њега Карла, него што га је он претставио. Мајор Сјелвен би би за већег претстављача благодарна улога, по г. Маринковић беше нам много респондуан према оноликој несрећи, која мајора гоњане.

У Уторник 9. Јула беше „Нови племић“, позоришна игра у 5 радња, прерадио Телечки. Ово је опет верна слика из живота људи. Поштеи, богат трговац проваде, поједоше га господа, јер је постао племић, па је морао по њиховом начину живити — благо расипати, а ништа не радити. Но кад је попустило блага, господа окренуше леђа, трговцу се отворише очи, поштеће је још остало у срцу и срећа се повратити. Истина — скупа наука, али вредна.

Од претстављача нам ваља споменути г-ђу Драг. Ружићку (Фемка). На њеном лицу опазила је публика неко нерасположење, по њеним кештачка унутрашњост надјачала је ту бољу и Фемка је могла само онака бити на соарејима и међу племенитом господом. Г. Коларовић (Претљача) је увесељавао публику својом улогом и многим изражајима народним, са којима је прерадио начичко исто улогу. Г. је Ружић (Омер) претставио како ваља љубав, која се види, али не може, да се исказе. И чика Спиридон (г. М. Суботић) допао се публици, особито, кад се преобразио. Г. Маринковић (Бесарић) врло је мало живости показао. Он је и као трговац и као племић један исти, и целу је промену у своме животу хтео да овначи само тим, што је мало више главу дигао. Ни г-ђа Маринковићка (Зорка) није погодила своју улогу, која је пуна бола и терета, а то се не да онако хладним држањем изразити.

На овој је претстави била најчистија арена. Време је било први пут постојано и пријатно.

У Петак 12. Јула видесмо „Низ бисера“ позоришна игра у две радње с песмама од К. Холтаја, прево С. Д. К. Овај се комад особито допао публици, и ако у први мах није разумела осећање и великодушје Јована слуге, док се није победоносно вратио под именом Ђорђе. И претстава је била добра. Г. Поповић (Јован, Ђорђе) одиграо је на задовољство публике. Тако се исто допао и г. Ружић (црнац) са г-ђом С. Поповићевом (Јелица). Г-ђа Коларовићка побудила је донета својом игром сажаљење у публици.

И ове недеље била је посета прилична. У „Новом племићу“ била је арена баш пуна. Овом је претставом свршена претплата на осам претстава. Сад се отвара нова још на четир претставе.

власти. На то га је Барловац питао: „плаћају ли ти добро? „плаћају! рече механика.“ „Е онда те се не тиче, па одлази!“ одговори Барловац и равнодушно отпрати човека. Ако је то све тако, ако су полиција и министар полиције збиља знали за то, онда шта их може оправдати? Њихова дужност беше чувати кнеза и против његове воље и без његова знања. Зар они догле непрекршише никада вољу кнежеву? Па и да нису, у том су случају требали. — Могу вам јавити, као што сам чуо, још и то, да рачуни од турских плацева и кућа у Београду, нису у најбољем реду. Јавићу вам, кад што више о томе дочујем. Ових дана дотераше тројицу из Смедерева, који беху помешани у завери. — Званичне новине доносе решење по коме се окружни начелници Коста Јанковић, подрински и Мића Аћимовић шабачки у интересу државне службе стављају у покој. — Јавио сам вам, ко су татори младе кнезу. Васпитање кнежево лежи на души њиховој, које је превећ важна ствар. Сада је састављена комисија, која ће израдити програм за научно образовање кнежево. Чланови су те комисије ови: Филип Христић, члан савета, Димитрије Матић, секретар савета, Стојан Бошковић, професор, Јеврем Марковић, поручик, Стојан Марковић ректор вел. школе и мајор Тодор Бојовић.

— Завршисмо већ лист, кад добисмо још и овај допис из Београда: „Наша влада шаље четрнаест официра наших на маневру аустријске војске у Брук. Та ће маневра трајати читаво два месеца. И прошле године ишло је неколико официра наших на маневру у Петроград ради своје штудије. — Убице кнеза Михајила падоше, но ево се сада нови кривци откривају, који су у завери помешани и то су све неки стари начелници и чиновници. Кад се сврши још и ова серија суђења, онда ће настати још и трећа, с којом ће се један пут свршити и та несрећа. Узгред могу вам поменути, да „у интересу државне службе“ многи окружни начелници па и други чиновници одлазе у пензију, или се премештају из једнога у други округ.

— У Четвртак је при предавању берата, пошто је исти на турском језику прочитао био, царски комисар ч. Тамил-бег, као што извештавају „Србске Новине“, изјавио, да је проглашење његове светлости за

кнеза српског било предмет особитог задовољства и за његово величанство и за високу порту, и да благовољење, којим се царска влада одавала томе народном акту, не потребује никаква објашњавања. Све што царском поверенику остајаше да каже, било је још да изјави, да његово величанство усрдно жели његовој светлости дуг живот и срећну владу. У течају свог говора г. је комисар изјавио такође колико његовом величанству на срцу лежи благостање Србије, и какву је жалост код њега и код све царске владе проузроковала жалосна смрт племенитог кнеза Михаила.

— Највишим решењем укида се за Србију ванредно стање, у које је цела земља постављена од 30. Маја. У Београду остаје још до даље наредбе.

— Новосастављени позоришни одбор у Београду закључио је отворити стечај за глумце и глумице, од којих ће се саставити народна српска позоришна дружина. У свему се за сада траже 20 лица. Стечај траје од сутрашњег дана па до 15. Августа о. год. У првом листу што иде саопштићемо и распис стечаја и имена лица, од којих је поменути нови одбор састављен.

— На угарском сабору у Пешти предложио је сам Милетић, да се поведе истрага против њега због атентата у Гончидеру, како би се један пут учинио крај том непрестаном нападању и потварању. Предлог ће се штампати.

— Градови у Угарској биће поседнути са немађарским региментима. С тога је већ више регимената оставило стан код Брука.

— Међу Аустријом и Румунском утврђен је међународни поштарски уговор.

— Ово дана, од 15. до 21. Јула беше у Бечу велика светковина, која трајаше пуних осам дана, јер по програму данас ће се тек свршити, Велики немачко народни састанак стрељаца држан је ове године у аустријској престолници, на који су дошли стрелци из свију крајева Аустрије и Германије, из Швајцарске, Италије, па и из саме Америке. И из наших суседних места Панчева, Вршица, Темишвара, Беле Цркве отишли су тамо изасланици стрељачких дружина. Из Беле Цркве чујемо, да је их 40 отишло. Припре-

ме чинише Бечлије колосалне. Више од 20.000 страних стрељаца је тамо дошло, и других странаца више од 100.000. Сам пресветли цар дошавши тога ради из Ипла увеличавао је светковину својим долазком, па је био у нишан. Бечки и страни листови пуни су описа ове светковине.

— Званичне новине рум. у Букурешту „Романул“ туже се на устанак у Бугарској. Кажу, да само шкоде народној ствари. Стога опомињу Бугаре на мир. Још јављају исте новине, да је влада напрегла сва ерества, да угуши бугарски покрет на румунском земљишту. Министар је Братијано отишао у Бурђево, „да незаконитом поступку стане на пут.“

— Законодавно тело у Паризу примило је целокупни буџет за 1868. год. са 199 против 14, а целокупни ванредни буџет за 1869. са 209 против 15 гласова. Почела се дебата о предлогу ради зајма.

— У Лондону 15. Јула у седници доњег дома интерпелирао је Отвај Лорда Стенлеја, да ли он зна што за какву алијансију између француске, Белгије и Холандске противу Пруске? На интерпелацију другога претставника одговорио је Станлеј, да би енглеска опет примила дипломатску везу са Мехиком, кад би јој Мехика понудила, но да сама неће тражити. — Државни секретар за Индију поднео је буџет за Индију. По томе је дефицит мањи за 627.000 фунти штерлинга, него што је у предлогу назначен, тако да ће за идућу годину 1.026.000 фунти штерл. дефицита бити, ако се три милиона за државну грађевину употреби. Кућа је примила предлог држав. секретара.

— У Њујорку је примио конгрес закон о заштити природњача у иностранству. По томе има председник права најенергичније кораке предузете ради ослобођења таквих, ако би неправом били уапшени.

— Персија привлачи у последње време велику пажњу на се. С тога је ваља мало из ближе познати. Персија је 648.000 квадр. миља велика. Велики је део пустиња. Житеља има 4.400.000. Државни приход већи је од расхода. Војска је 150.000 људи, по само је трећина активна. Остало је резерва, без оружја и ради пољске после.

Крушевцу, Градишту, Параћину, Пожаревцу и Свилајцу 120, а у Јагодини 90 гроша ока.

Данашње пак цене семену од свих буба у свима мало пре наведеним местима, осим Пожаревца, јесу 610 гроша, а у Пожаревцу 469 гроша ока.

По овим бројевима овај је скорашњи производ допринео ове године нашој отачбини осим ђумручког прихода за извоз, четири милиона гроша чаршиских, која је сума доиста знатна, кад се узме у обзир, да је сво српско свиледелство огра-

ничено засад само на шест места и њихове околине. Овај је доиста леп новчани резултат од ове индустрије, која се тек мимогредно ради, но кадра је, много да принесе благодестању домовине. И ова струка народне привреде подигла се у Србији тек под владом незаборављеног кнеза Михајла; надамо се, да ће и садања влада њојзи поклањати своју најљу и потпору.

— Овдашње Фермеге-надлежатељство објављује, да ће се 25. о. м. држати дражба ради набавке сена, сламе, и пр. што је потребно за гарнизон у Земуну и у Панчеву.

— Овде у Земуну налази се једна мрка кобила, које се нева газда. Чија је нека се пријави полицијској власти.

Сурчинска кумпанија даје на знање, да ће се 25. о. м. дати под закуп шумете чистине за кошење сена у забрани Денској.

— Панчевачка регимента даје на знање, да ће се 5. Аугуста у 9 сахата у јутру у тамошњој региментској канцеларији држати дражба ради давања под закуп кулења шинсарака у војловачкој шуми.

— У Тителу држаће се 12. Аугуста у 9 сахата у јутру дражба ради набављења 334 хвата дрва које се има сећи у Ковиљској шуми.

Седмични преглед курса на бечкој берзи.

	15.	16.	17.	18.	19.	20.
	Ј у л и ј а					
Дукат цесарски	5.42 1/2	5.42	5.42	5.42	5.39	5.40
Сребро	111.35	111.65	111.35	111.50	111.25	111.25
5% металици	59.20	58.80	58.90	58.85	58.90	58.70
Ови с кам. мај—новем.	59.25	59.10	59.—	59.—	59.10	59.—
5% народни зајам	63.25	63.—	63.15	63.—	63.20	63.10
Акције народне банке	733.—	730.—	737.—	735.—	735.—	734.—
„ кред. завода	211.30	211.70	215.10	215.10	215.50	214.10
Ловови 1860. године	86.80	86.30	86.80	86.90	87.10	86.50
Лондон	113.75	113.70	113.65	113.60	113.20	113.25

Пловидба местне лађе до 21. Аугуста.

Из Земуна у Београд, у 6 и по сахата у јутру.

Из Београда у Земун, у 7 и по сахата у јутру.

Из Земуна у Београд и Панчево, у 7 и по сахата у јутру и у 2 сахата по подне.

Из Панчева у Београд и Земун, у 10 сахата пре, и у 4 и по сахата после подне.

Из Земуна у Београд, у 6 и по сахата у вече.

Из Београда у Земун, у 7 и по сахата у вече.

РАСПИС.

У економном друштву на основаном покушалишту треба од 1. Октобра учитељ. Плата је годишње 600 фор. а. вр. и 100 фор. годишње за стан дотле, док се неподигне згодна кућа за то. Уз то уживаће 2 јутра земљишта. Примање бива по штатутима, а плата се издаје месечно. Учитељ има осим своје дужности у покушалишту, још и школеку младеж поучавати у практичком знању економије. Стога позивамо све теоритично и практично изучене економисте да поднесу своје молбе овоме друштву најдаље до краја Аугуста заједно са сведочанством о својој способности у свима гранама економије.

Од земунског економног друштва.

Земун 5. Јула 1868.

М. Ивић, с. р.

Ѓ. Вах, с. р.

секретар.

председник.

Concurs.

An dem vom Semliner landwirthschaftlichen Vereine zu begründenden Versuchshofe ist mit 1. Oktober d. J. eine Lehrerstelle zu besetzen Mit derselben ist ein Jahresgehalt von 600 fl. De. Währ., die Benützung von zwei Zoch Grund, dann bis zur Herstellung einer geeigneten Wohnung am Versuchshofe ein jährlicher Beitrag von

100 fl. De. Währ. als Quartiergeld verbunden. Die Aufnahme erfolgt statutenmäßig und wird der Gehalt monatlich vorhinein bezahlt Nebst Erfüllung der mit der Führung des Versuchshofes verbundenen Pflichten hat der Lehrer am Versuchshofe der Schuljugend den praktischen Unterricht in der Landwirtschaft zu erteilen. Es ergeht demnach alle jene theoretisch und praktisch gebildete Deconomen, die sich für diese Stelle bewerben wollen, die Aufforderung, ihre diesbezüglichen mit den Zeugnissen über ihre Befähigung in allen Zweigen der Landwirtschaft bezüglichen Besuche bis längstens Ende August d. J. an den gefertigten Verein einzusenden.

Vom Semliner landwirthschaftlichen Vereine.
Semlin, am 17. Juli 1868,

M. Ivić m. p.

Secretär.

G. Vach m. p. Major,
als Präses.

Продаја добра.

Овде у Земуну продаје се путем јавне лицитације 15. Аугуста о. г. после подне у магистратској дворани сва добра покојног Теодора Урошевића, састојећи се: кућа под бројем 236 у вароши у 12 апостолској улици, кућа под бројем 196 до еврејске синагоге и ракициница у овој се налазећа 4 казана и другом оправом. По том је и један виноград под родом од 10 мотика, лежећи у бежанјском главном сокаку.

Realitätenverkauf.

Am 27. August, nachmittags, werden im Wege öffentlicher Licitation im hieortigen Raht-

hausfaale die dem verstorbenen Theodor Uroschewits gehörigen Realitäten versteigert, u zwar das Haus No 236 der Stadt in der Zwölfapostelgasse, das Haus No. 196, neben dem israelitischen Tempel, sammt der daselbst befindlichen Brantweimbrennerei mit vier Kessel und übrigen Apparaten; dann ein Beingarten sammt diesjährigem Ertragnisse, 10 Tagwerke, in der Bežanijazelle gelegen

ОБЈАВА.

У Новом Саду, у футошкој улици дајем своју кућу названу „код сунца“ под закуп. У овој кући налази се пространи простор за кафану, велика дворана, 24 собе, арови, шупе за кола, коморе. Све је то скоро оправљено.

Ова је кућа сходна за какву повећу радњу, а пре беше ту стан окружног начелништва, по том се дила је ту управа ереске финансијске дирекције под кирију.

Услови могу се дознати код мене у Земуну. **Васа Василијевић.**

Anzeige.

In Neufab, in der Zutofergasse ist mein Haus, genannt „zur Sonne“, zu vermieten. In demselben befinden sich sehr geräumige Kaffeehauslokalitäten, ein großer Saal, 24 Zimmer, Ställe, Schoppen, Wageremisen. Alles erst kürzlich renovirt. Dieses Gebäude eignet sich besonders zu größeren Etablissementen. Früher war in diesem Hause der Sitz der Kreisauptmannschaft, zuletzt die königlich-ungarische Finanz-Bezirksdirection zur Miete.

Miethbedingungen sind zu erfahren beim Hauseigentümer in Semlin

B. Wasiliewits.

Суђење кнежевим убицама.

(Свршетак.)

На реду беше Коста Радовановић. Пошто је овај одговорио на питање о личности својој, наложи претседник да се прочита оно, што је рекао пред комисијом: „Он је у почетку све одрицао, али је доцније признао, да је у кошутњаку убио кнеза са осталом тројицом завереника, и да је све онако било, као што други против њега сведоче. О том убиству Коста се овако изражава: Кад је кнез до нас дошао, и поздравио нас, ја први опалим мој револвер, а после мене стану пуцати и Марић и Роговић. За тим кнез посрне на страну и падне на колена, а ја онда шчепам мој велики нож па га лупим по глави и онде падне на земљу. После станем сећи кнеза по лицу и телу, а г-ђа Анка притрча кнезу и стане га бранити мањућим рукама око себе. За тим Марић опали свој револвер на њу и она падне. Нас смо тројица дакле учинили убиство, а Ђорђе је стајао напред и чувао да се не бежи на траг. Кад смо с тим били готови, упути се ја и Роговић жарковачким друмом и дођемо у Београд, где смо се код старог театра растали. Нож, којим сам кнеза секао, забо сам у кошутњаку у земљу да се неби нашао, а револвер сам донео кући и ставио га међу прљаве кошуље. Признајем (рече на испиту кад му се револвер показао) да је то онај исти револвер, којим сам кнеза убио. Тај револвер нашао сам у кући код мога брата Паје, и он га је купио за 60 форината. Што се нашег плана тиче, ја уврало не знам, ко га је скројио. Мене је мој брат Ђорђе позвао да у његову дружину ступим, и ја сам на то пристао. У тој дружини били су још и Марић и Роговић, а да ли је још ко био, то не знам. Ја сам у ову дружину стао само зато, да осветим мога брата Ђубомира, који је на заточењу у Топчидеру. Оне шифре, што су у мојој кући нађене, дао ми је мој брат Ђорђе кад је боловао од венерије.

Претседник га на то пита, да ли је то његов испит и имали што дометнути. Коста рече, да нема, осим тога, да је приморан и мучен био да то каже, по ипак не одриче ствар.

Сад дође Ђорђе Радовановић на ред. Овај рече на питање, да је увек браћу слушао, што су му рекли, јер је био најмлађи. На опомену, да то остави, већ да што рекне у своју о-

брану, иште да му се прочита, шта је признао. Прочита му то секретар: Признајем да сам онај дан, кад је кнез убијен, отишао у кошутњак и да сам пуцао на Миту служитеља кнежева. Мој брат Коста, Марић и Роговић пуцали су на кнеза, а ко је пуцао на г-ђицу Катарину, то не знам. Ја сам имао један револвер од шест метака, који сам за своје сопствене новце купио, али кад, то не знам. Ја нисам имао никакве друге намере, но да осветим мога брата Ђубомира, који је био заточеник у Топчидеру. Није истина да је Коста мене у ово друштво увукао, него сам ја Косту. Ми писмо ништа мислили, шта ће бити кад убијемо кнеза, него само смо се бринули како да га убијемо. Истина је да сам познавао Мрцајиловића, али се с њим никад дружио нисам, него сам се само поздравио и руковао. Мрцајиловић је често долазио к моме брату Паји, јер му је Паја био пуномоћник, и тако сам се ја с њиме познао. Најпосле истина је, да сам за Пајине новце купио у Аустрији она три револвера и три ханџара, што су нашли у Марића и Роговића.

Кад је ово прочитано, пита га претседник, има ли још што да каже? На то рече Ђорђе, да има. Ја сам, рече, истина пуцао на Миту, и на госпођицу, кад су они други напали на кнеза, и имао сам револвер са шест метака, али сам само хтео да их забуним, а не да их убијем, јер сам држао, да су они невине жртве, које би пале. Ја сам могао све поубијати, само да сам хтео, јер су врло близу били.

Сад се предузимао испит са Ђубомиром Радовановићем. Председник: Кажу и ти, као што су и остали казали, како се зовеш, од куда си, колико ти је година, и чим се занимаш? Ђуб. Ја се зovem Ђуб. Радовановић, родом сам из Шалца, имам 34 1/2, и нешто више година, ожењен сам, имам петоро деце, био сам правозаступник у Ваљеву, а после заточеник у Топчидеру. Преде. Одговори на тужбу. Ђуб. Шта ћу да одговорим? Ја људе набављао нисам, ја никога подмитио нисам, ја никога убио нисам, ја оружје набављао нисам. Нека један каже, кога сам ја наводио, или да сам ја био коловођа. Ја само толико признајем, да сам писао једно шифровано писмо моме брату Паји. Држ. тужилац: Треба и писмо да се прочита, како би се ствар боље објаснила. Преде. Нека се покаже. Члан судија: Ево га! Преде. Прочитајте га, као што је разрешено добивеним кључем. Члан

судија (чита): „21. Маја 1868. Пајо! Марић је синоћ за цело био у кошутњаку, ја сам сад с њиме тамо био и гледао сам лице, које је закретио, и место где је седио и огореле цигаре. Од стазе није био даље од пет фати, но опет је могао да и није чуо, кад су прошли стазом к клупама, јер је дувао ветар, а ја сам мало час пробао па на овој тишини једва се ход чује. И синоћ ми је казвао пре твога доласка у собу, да је слазио и на малу чесму, па је могућно да су се и онда размимомшли. Нека дакле и данас дођу, и дођи и ти, па ћемо се још и више разговарати. Ђуб.“ На адреси стоји: „Господину Павлу Радовановићу.“

Држ. тужилац: То је објашнење шифрованог писма, и њим се потврђује радња за убиство и преврат. Преде. (к Ђубомиру): Је ли то? Ђуб. Јесте. Преде. Имаш ли још шта да кажеш? Ђуб. Немам ништа више, осим нека се чита шта сам казао и за оно друго писмо. Преде. Прочитајте. Секретар (чита): У Марту месецу ове године писао је Марић Роговићу једно писмо, у коме га позиваше да дође у Београд, као да га извести о некој парници, и Роговић је заиста дошао и пристао у друштво да се освети кнезу, што му је имање отето и упропашћено.

Преде. Имаш ли још штогод да кажеш? Ђуб. Саучесник је по закону онај, који носи оружје, који чини предлоге (Публика прекида га виком.), ко сад дакле каже да сам ја саучесник? Преде. Имаш ли још штогод. Ђуб. Имам Марићу да предложим једно питање. Преде. Један злочинац не може другоме питања предлагати, него само суд и једноме и другоме; Марић је на оно, што је питао, одговорио. Ђуб. Добро. Преде. Имаш ли ти за правдање што да кажеш? Ђуб. Немам кад ви тако кажете. Преде. (к публици): Господо, да се мало одморимо за једну четвртину сахата, па ћемо онда продужити. (Злочинац се уклони.)

После четврт сахата одмора председник: На реду је Таса Јеремић. (Таса ступи напред.) Кажу и ти како ти је име, где си се родио, колико ти је година, и чим се занимаш? Таса: Ја се зovem Таса Јеремић, живим у Великом Градишту, имам 43 године. Ја сам механичар, али сад са стоком радим. Преде. Чуо си тужбу, кажи дакле шта имаш у своју обрачу? Таса: Немам ништа да приметим. Преде. Дакле је истина што у тужби стоји? Таса: Имам само то да приметим, да ја нисам знао, шта ће с кнезом бити. Ја сам увек по-

птено живео. Преде. Хоћеш да ти се прочита твој испит? Таса: Не ћу, на што да се чита, мени не треба. Преде. Ти си дакле знао да ће кнез бити убијен? Таса: Јест, знао сам. Бог да му душу прости! (Публика: „хм! хм!“) Никад крао нисам, увек сам се чисто држао; а ако неверујете, ето питајте цео свет и људе, али ме је несрећа навукла. Молим вас забележите то, да ја не могу робовати, него нека ме убију, ако ме осуде на робију, па макар била од три дана. Преде. То ћемо ми одредити. (Злочинац оде на своје место.)

Преде. Сад нека дође Сима Ненадовић (Сима устане и приближи се оградџи.) Симо! кажи и ти, као што су и остали казали, како се зовеш одакле си, колико имаш година, чим се занимаш? Сима: Ја се зovem Сима Ненадовић, родом сам из Ваљева, имам 29 година, био сам аустријски официр, а о бомбардирању дао сам оставку. Пошто сам дао оставку, нисам више добио службе, и зато седим код моје куће. Преде. Чуо си тужбу, одговори на њу. Сима: Чуо сам и у главном сам све одговорио на испиту код комисије, али има два-три места, где бих имао још нешто да приметим. Преде. Добро, кажи дакле. Сима: Ја сам заборавио, него нека ми се прочита мој испит. Преде. (к секретару): Прочитајте дакле.

Секр. (чита): „11. Јуна 1868 казали сте комисији да сте с Павлом Радовановићем имали разговор о убиству кнежевом, а доцније сте то порицали, премда је и сам Павле казао да се с вама о томе разговарао више пута, јер сте и ви огорчени као и он, и да вам је казивао како ће се кнез убити у кући г-ђе Томаније, а ви сте на то пристали.“ „Мени Павле није ништа казивао о убиству кнежевом, него само да се нешто кува, т. ј. он ми је говорио том приликом: „Ко поједе пренуће.“ То ми је Павле казао око укреа, а ја то нисам друкчије разумевао него као неко разметање од њега.“ „Кажите шта разумете под речима: „као оно у Влашкој“? „Ја сам то разумео да ће се кнез принудити на оставку, као оно кнез Куза у Влашкој.“ „Ви сте често ишли к Павлу и он к вама, па то дружење и излажење код касарне показује да сте и ви учесник у овој завери: зато боље ће бити да кажете како сте у тој ствари радили?“ „Што се тиче те завере, ја о томе ништа не знам; а што се тиче одажења к Павлу, ја сам о томе већ казао; а што се тиче одажења до касарне, ја могу

казати да сам те недеље, т. ј. кад је кнез убијен, најмање тамо одлазио.“

„Из промене у лицу види се да сте очекивали извршење убиства и да сте знали да се ради о преврату?“

„Ја мислим да сам на то питање довољно одговорио, јер, да сам ишчекивао смрт кнежеву, ја бих био оног дана код касарне, а не бих правио рандеву, и не бих се удаљавао од вароши.“ „Јесте ли где седели то вече?“ „Јесам код моје куће, и код мене су били Станојевић Павле и Митрићевић.“ Кад вам је Павле казао да се нешто кува и „ко поједе пренуће“, јесте ли га питали ко ће то све извршити?“ „Нисам“

Секретар (чита даље настањени испит од 13. Јуна): „Маја месеца намеравали сте ићи у Босну, шта сте тамо хтели?“ „Ја сам био код ***** да ми помогне како бих што пре чету скупио да у Босни дигнем устанак а он ми каза да је Босна као девојка на удају, па ко је пре дочена, онога је, а њему је за тим стало, да је не узме туђин, већ да је узму Словени. Ја сам му казао да нама не треба ништа друго, већ само новаца, и за то морам чекати још петнаест дана не би ли нас влада потпомогла, а он ми рече да влада не ће ништа предузимати, јер њој још треба да се унутрашње развија.“ „А је сте ли сами ишли у Босну?“ Ја сам лане био сам у Босни, и тамо сам се јављао турској војсци, а то е тога, што као странац могао бих ласно у очи пасти, а рад сам да уклоним еваку сумњу.“ „Јесте ли се с нашом што о политици разговарали?“ „Нисам, него сам му казао да идем у Сарајево неким мојим послом, а с њим сам се разговарао преко тумача, јер не зна ни српски ни немачки.“ „Јесте ли шта дредузимали за побуну?“ „Ја сам само с ***** на томе радио, али као што сам видео, он је гледао само да од мене новаца измами, а друго ништа.“ „Кад је тако, зашто сте онда хтели и по други пут да идете у Босну?“ „Зато што сам се обратио ***** и молио сам га да ми у томе на руци буде да што пре до цели дођем.“ „Јесте ли од оних 15—20 револвера, које сте у Бечу купили, задржали који за себе?“ „Ја нисам од тих револвера ни један за себе задржао, нити сам их амо донео, нити сам сандук отворио, него сам их онако паковане предао *****. Ја сам имао код куће три револвера, али ми је један зимус, кад сам био „код круне“ на балу, украден из џепа.“ „Имате ли какав ножић?“ „Имам један черкески, ко-

ји ми је отац донео из Русије.“ „Власти је познато да ви и у сну пуцате из револвера?“ „Јест, ја сам лане око Константина и Јелене дигао се ноћу и пуцао из револвера на дувар, јер сам мислио да ме неко за врат дави.“ „Носите ли револвере код себе?“ „Не носим, осим кад идем на бал, па се сам морам кући да враћам.“

Преде. Јеси ли овако казао? Сима: Јесам.

Преде. Па шта још имаш да кажеш? Сима: Имам то да кажем, што тужитељ није казао за коју сам цел набављао револвере и какву свезу могу имати револвери кад у Србију нису ни дошли. Осим тога има још две-три тачке у тужби, на које бих имао одговорити, али сам заборавио, зато; молим, да ми се прочита.

Држ. тужилац: Није нужно. Овде постоји савршено признање за преврат, а то је доказ за мене. А околности су ове, које вас терете; 1.) Што вас Павле као коловођа терети, да сте на његову понуду пристали да помажете преврат. 2.) Што и сами признајете да сте чешће имали састанка с Павлом и Ђорђем Радовановићима, а то су главна лица. И 3.) Што сте не давно пре овог дела набављали оружје. Сима: Ја истина имам код моје куће три револвера, али су ми ти револвери од оца мога остали. Ја их нисам сам набављао, и зато држим да је са свим неумесно што г. тужитељ каже, да сам ја набављао оружја. А што се тога тиче: „зашто сам се с Павлом дружио“, то је с тога, што с Павлом добро живим. Ја сам изреком казао да ја нисам ни један од тих револвера купио, него су ми од оца остали, а то није све једно. Држ. тужилац: Е, то је моје, а суд ће знати оценити ове околности као што треба. Сима: Ја сам баш лајик што се тиче судске строгости, али је то баш навалице примећено, јер сам ја са свим изреком казао, да ни један од оних 15 револвера, што сам преко купио, нисам у Србију пренео. Осим тога, додајте још и то, да ја никако нисам Пајину понуду примио, као што он каже, а то тим више, што већ два месеца о томе ништа нисам ни с ким говорио, а тако исто и моје упрешањење кад се дело догодило, сведочи да сам невин. (Публика се смеје.) Од то доба ја се никад више писам о тој ствари разговарао. (Мир и тишина у публици.) Ја као рођак династије, која није данас у Србији, а не верујем да и дете од седам година не би предвидело ове невоље, отишао

бих у Аустрију, где бих много сугурнији био (Публика: „Био би врага!“), а не бих овде остао, кад бих знао да сам што крив. (Публика: „Хм! хм!“)

Преде. (к секретару): Изволите прочитати шта кочијаш Ђорђе Мерчинковић казује противу Симе Ненадовића. Секретар (Чита): „За ово месец дана кад сам год возио газда Пају у Топчидер, увек сам нашао тамо и Симу Ненадовића или је доцније долазио, а на три четири дана пред убиство био је Сима код Светозара Ненадовића, где су дуго у ноћ седели. То је све што знам да кажем о Сими Ненадовићу.“

Преде. (к секретару): Сад прочитајте оно што сведочи Катарина Хемсијева. Секретар (чита): „Ја сам служила код Симе Ненадовића годину и десет месеца, но пре него што сам изашла од њега, долазио је к њему Драгиша Станојевић, један пут сам видела у Симиној соби на асталу кутију пуну хартија, као шапка широких, и на њима беше плајвазом писано, а ту је био и Сима, држећи плајваз у руци, после ми заповеди да гледам моје домаће послове, а то јамачно за то, да не видим шта пише, и тако ја писам видела шта је писао. Они су се и у последње време састајали код њега, на шта се могу и заклети ако треба. Све што сам знала о томе са-стенку, ја сам већ један пут казала, па ако има још што би требало казати, ја ћу казати. Осим тога имам још и то да кажем, да су Паја и Сима често око 12 сахата ноћу а кад кад и у јутру кући долазили и договарали се, али Драгиша Станојевић није тако често долазио.“

Преде. (к секретару): Прочитајте и оно што је г. капетан Јован Јовановић казао. Секретар (чита): „Ја сам 29. Маја после подне ишао са секретаром министрарства спољашњих послова Владимиром Стојановићем и срео сам код академије Симу Ненадовића, који је уз нас пристао. Но кад је Сима спазио кола Паје Радовановића, рекао је нама: „Шта је ово? Не ће бити добро. Хајдемо да видимо!“ — А Владимир је казао: коме је за идење нека иде. После тога прође и Видоје а Сима га запита шта је то, а он рече да не зна ништа. За тим је Сима пошао брже испред нас са Видојем, и тако се изгубио. Да је Сима у то време био блед и збуњен, то могу казати, и на све ово, што сам казао, могу се заклетти. А друго ништа немам да кажем.“

Преде.: Је ли то све истина, што ова лица сведоче? Сима: Молим нека се прочита и мој одговор на то, те да публика види шта сам ја казао. Држ. тужица: Ја не знам шта би требало ваш одговор читати. Овде има да се види, да ли су те сведоцбе истините или не. Сима: Али мени је стало до публике, у којој има и мојих пријатеља, да чује и да се о моме моралу увери. („Да чудна морала!“ чује се из публике; један викну: „Да те ти бајонети нечувају, видео би колико имаш пријатеља!“ а други прихватају: „не би ти коса на глави остала!“) Преде.: Сад је само питање, да ли су сведоцбе истините. Сима: То је истина да је Павле увек к мени долазио кад је из „касине“ кући ишао, а то је с тога што је поред моје куће пролазио. Моја су врата била свагда отворена, и он ме је увек посећавао и дању и ноћу. А што су се моја врата и више пута и ноћу отварала, то је с тога, што мој момак више пута није знао да код мене има гостију па је врата закључавао. Ја сам више пута и сам морао капију отворати мојим гостима, кад су к мени долазили или одлазили, јер нисам хтео момка да будим. (У публици: „Ха, Ха!“) Преде. Имаш ли још шта за обрану? Сима: Ја држим да сам све навео, што ме правда и немам више ништа.

То су били главни испити кнежевих убица, над којима је у Понедељник 15. Јула изречена смртна пресуда, пошто је био најире коначни претрес, који је више дана трајао и такође јаван био као и пре. У прошли Уторник, 16. Јула т. г. пак извршена је смртна пресуда над завереницима кнеза Михајила. У јутру пре 7 сахата, на Карабурми стрељаше њих 14, и то: Сва четир Радовановића, Марића, Рогоћа, Светозара и Симу Ненадовића, Петковића, Петровића, Ивковића, Вилотијевића, Атанацковића и Тадића. Један до другога стајашу везани за дирек, а за њима велика рака. Редом су убијали једнога по једнога и одмах бацали у јаму: Светозара Ненадовића на послетку. Пре смрти сви се опростише и руковаше. При том извршењу десила се несрећа. Буле, намењено Марићу, који је тек од четвртог куршума пао, и опет не са свим мртав, удари о дирек његов, одскочи и удари потпоручика Мијатовића по сред чела, да је на месту мртав остао.

Српско народно позориште.

У Суботу 13. Јула беше „Доктор Робен“, шаљива игра у једној радњи, превео Јов. Ђорђевић, и „Лудница“ шаљива игра у једној радњи по Десажијеру. Оба парчета задовољше публику потпуно и одржаше је у најлепшем расположењу. Герик (Телечки) и Мара, Цоксонова кћи (Гргурова) то су најглавније улоге, и обе су добро одигране. Герик је завета улога за вештака. Претстава беше у онште добра.

У Недељу 14. Јула претстављаше се „војнички бегунац“, позоришна игра с песмама у три радње од Сиглигетија, превео Рад. Стратимировић. У доброј вечерашњој претстави одликоваху се г-ђа Љ. Коларовићка, г-ђа Рашићка, па и г-ђа С. Максимовићка и г. Ружић.

У Уторник 16. Јула имадосмо опет лепа три комада: „Вежбање за брачни живот“ прерадио Јов. Ђорђевић. „Он је палачен“, и „Лек од пуница“, превео Ђорђевић, све шаљиве игре у једној радњи. У „вежбању за брачни живот“ игра само једна особа Милка (г-ђа Гргурова). По својој претстављању брачнога живота она се вежба за њега. Весела је, радује се мужу, па се у часу и своди с њиме. Претстављање беше добро. „Он је палачен“ веома је занимљиво парче. Мужу додија монотони живот, несносно му већ непрестано лице миле женино. Жена види шта њезином мужићу чини, а жена ко жена, вешта, направилу малу револуцију у кући, и — он је палачен! Г. Ружић (Световар) и г-ђа Ружићка (Драгиња његова жена) одиграли су обе улоге, како се само може желити. И „Лек је од пуница“ врло забавна игра, премда доста неприродна што се заплета тиче. И овде је претстава задовољила публику.

У Среду 17. Јула видесмо „Инкогнито“, шаљиву игру у четири радње, посрбио Коста Руварач. Овај комад има још једнако вредности за нас, премда би боље било, да нема, и има ће дотле, докле год узимамо онаких Српкињица, као што је Евица. Само што је у истој парчету добрим напутком опет Евица показала, да је најлепше Српкињи бити Српкиња. Позориште је за то, да нас забави, али баш под том умљатом маском скрива строгу дужност, која хоће, да нам крени врлине, и да нас чисти од маца. У Евици је могла многа сестрица видети себе. Нека би само за рана дошла до оне свести. И претстава беше добра. Г. Ружић (Милан правник) и г. Телечки (српски учитељ) допаднаше се и по улови и по претстави својој. И други принесоме пријатности овога вечера, које је на послетку мало киша узнемирљива при свршетку последње радње.

У Петак 19. Јула место у Четвртак (беше киша) видесмо три шаљиве игре: „Он и она“ у једној радњи с певањем, посрбио Ј. Ристић; „Четири писмена“ у једној радњи, посрбио Ђ. Поповић, и „Прко“ у једној радњи с певањем, прерадио др. Ј. Андријевић. Сва су три комада таква, да публику у најлепшем расположењу испратеше. „Прко“ је верна слика из дана живота нашега. Ожењени ће људи најбоље знати, колико је исти- нита. И претстава беше кроз добра. Г. Ружић и г-ђа Ружићка и у „Пркоу“ и у „Он и она“ одиграше сјајно своје улоге. У „Четири писмена“ и ко нас веселише, налазимо малу вредност. Видимо ђакс и њихову шалу, али те природности не налазимо у радњи целог комада.

Узгред јављамо, да ћемо само још 3—4 претставе имати. Заиста нам је жао што нас позориште тако брзо оставља. Но кад је тако, публика неће ваљда бар са ово још неколико претстава изостати.